

Volodymyr Lipkan

Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7411-2086>

e-mail: wlacademic@gmail.com

Засади сучасної геостратегії України в розрізі концепції гуманітарної аури нації Ліни Костенко

Загальна постановка проблеми

Трансформація геостратегічної конфігурації світу, зміни векторів розв'язання геополітичних суперечок, формування нових центрів сили, а також зменшення ролі міжнародних безпекових інституцій у формуванні нового світового порядку зумовлюють необхідність звернення до вельми важливих аспектів проблематики — формування сучасної геостратегії України, на підставі якої має будуватися державна політика України, незалежно від прізвищ осіб/груп осіб, які будуть упродовж визначеного законом терміну виконувати повноваження в органах державної влади.

Однією зі складових даної політики виступає державна інфраструктурна політика, яка в Україні досі не концептуалізована, більше того, ґрунтовно не інтерпретується в якості елемента безпекової політики, а у більш абстрактному плані в якості складового елемента сучасної геостратегії України.

Важливим етапом наукового дослідження виступає вивчення доробку українських митців, літераторів, представників української інтелігенції з метою розуміння засадничих положень формування сучасної геостратегії. У нас є чим і ким пишатись, і коли я буду говорити про геостратегію України, то передусім спиратимуся на твори і роботи українських авторів, які досліджували українську культуру, мову, традиції, віковічну спадщину. Я далекий від того, щоб відповідати поглядам поціновувачів компаративістики стосовно одвічної оглядки на зарубіжні підходи при розгляді будь-якої наукової проблеми. Дуже яскравим прикладом безперспективності та пустоців таких підходів можна спостерігати в сьогочасній геополітиці: кожна держава спирається передусім на свої національні інтереси і саме ці інтереси є вищими за будь-які інші так звані «цінності».

Джерелом натхнення для написання даної статті виступило чергове опанування і осягнення по-новому лекції Ліни Костенко *Гуманітарна аура нації*,

або дефект головного дзеркала. Звичайно, що геостратегію потрібно розглядати з багатьох боків, і я далекий від думки, що в рамках однієї статті будуть розв'язані споконвічні проблеми України стосовно її геостратегічного розвитку. Утім, звернення до праць сучасної української інтелігенції та інтерпретація їх стосовно контексту моєї роботи виступає важливим кроком на шляху утвердження нової парадигми мислення державотворців нової генерації, формування ефекту головного дзеркала.

Аналіз публікацій

Багатоплановість обраної для дослідження теми зумовлює звернення до ряду аспектів. По-перше, це питання геостратегії. В даному напрямі є важливими розробки таких дослідників, як: Л. Герасіна, К. Денисенко, Т. Ігнат'єва, Д. Ключко, Н. Корона, В. Моргацький, О. Полтораков, Н. Турпак, А. Шевчук, та ін¹. Одразу ж підкреслюю, що роботи стосовно геополітики становлять окремий пласт наукових досліджень і саме геополітиці присвячено чимало публікацій на противагу питанням геостратегії². Тому я свідомо обмежив коло вивчення наукових праць лише тими, де йшлося саме про геостратегію.

По-друге, суттєве значення мають наукові розвідки щодо різних аспектів формування окремих елементів державної інфраструктурної політики Д. Бірюкова, В. Дубницького, О. Єрменчука, Д. Задихайла, Г. Зубка, С. Кондратова,

¹ Л. Герасіна, *Проблема вибору геостратегії сучасною Україною в геополітичному ландшафті світу*, Вісник Національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого», № 3(26), 2015, с. 210-213; Д. С. Ключко, *Геостратегічна дилема України: теоретико-методологічний аналіз та інституціональні рішення [Текст]: дис... канд. політ. наук: 23.00.02*, Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна, Харків 2005, 203 с.; Т. В. Ігнат'єва, *Геополітика України в категоріях і поняттях: прошле і сучасність*: учеб. пособие. [для студентів вузів спец. "Політологія", "Історія України"], Каменец-Подольський національний ун-т ім. І. Огієнка, 2015, 111 с.; Н. Турпак, *Геостратегічні ідеї Володимир Вернадського*, «Україна в мировій історії», 2014, № 1, с. 123-143; А. В. Шевчук, *Китай между США и Россией: геостратегические отношения*, Николаев: Фирма «Илион», 2008, 447 с.; В. Моргацький, *Конструктивна геостратегія України в отношении государств постсоветского пространства в новых геополитических реалиях*, «Економічна і соціальна географія», 2019, № 82, с. 34-49; А. Полтораков, *Евразийский регионализм: геостратегія розвитку пространства СНГ*, «Політичний менеджмент» 2012, № 3, с. 83-91; А. Салиженко, *Геополітичне перебудування і українська геостратегія*, «Путь победы», 2012, 29 февр. (№ 9), с. 4-5; С. Нагорний, *Геостратегічні інтереси Китаю і Турції в розширеному Чорноморсько-Каспійському басейні: 5 геополітичних висновків для України*, «Внешні справи», 2014, № 1, с. 34-37; *Стратегія розвитку України: виклики часу та вибір*: наук. доп., Київ: НІСД, 1994, вип. № 22, 178 с.

² К. С. Гаджиев, *Введение в геополитику*, Москва: Логос, 2002, 439 с.; *Геополітика: енциклопедія*, за ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра філос. наук, проф. Є. М. Суліми, Київ: Знання України, 2012, 919 с.; В. Горбулін, *Геополітика і російсько-українська війна: взаимоотношения без прикрас*, Київ: НИСИ, 2014.

О. Суходолі, С. Теленика, Л. Федулової та ін³. Саме інтеграція знань та використання системного синергетичного підходу, а також міждисциплінарної методології дозволяють об'єднати розрізнені знання про окремі аспекти державної інфраструктурної політики до єдиної стратегії.

По-третє, серед найбільш маститих позаполітичних і неупереджених поглядів окремо виділю роботи І. Дзюби, О. Забужко, М. Рябчука, М. Павлишина, О. Пахльовської та інших менш відомих широкому загалу представників української інтелігенції, експертів громадянського суспільства, що є визнаними в Україні та світі⁴, водночас не мають зв'язку і не пов'язані із органами державної

³ Г. Ю. Зубко, *Поняття та зміст стратегічних об'єктів інфраструктури*, „Visegrad Journal on Human Rights”, 2020, № 2, vol. 1, с. 104–115; Г. Ю. Зубко, *Шостий технологічний уклад: інфраструктурно-правовий аспект*, „Підприємництво, господарство і право”, 2019, № 11, с. 218–229; Г. Ю. Зубко, *Життєво важлива інфраструктура: підходи до розуміння нового концепту*, „Visegrad Journal on Human Rights”, 2019, № 4, vol. 3, с. 83–89; О. П. Єрменчук, *Основні підходи до організації захисту критичної інфраструктури в країнах Європи: досвід для України: монографія*, Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018, 180 с.; *Організаційні та правові аспекти забезпечення безпеки і стійкості критичної інфраструктури*. Зелена книга з питань захисту критичної інфраструктури в Україні: зб. матеріалів міжнар. експерт. нарад, упоряд. Д. С. Бірюков, С. І. Кондратов; за заг. ред. О. М. Суходолі, Київ: НІСД, 2015, 176 с.; О. Суходоля, *«Енергетична зброя» в умовах гібридної війни*, [в:] *Світова гібридна війна: український фронт*, за ред. В. П. Горбуліна, Київ: НІСД, 2017, 496 с.; О. М. Суходоля, *Енергетична зброя у геополітичній стратегії Росії: аналіт. доп.*, Нац. ін-т стратег. дослідж.; Центр безпек. дослідж., Київ: НІСД, 2020, 127 с. (серія "Національна безпека"); О. М. Суходоля, *Законодавче забезпечення та механізми управління у сфері енергетичної безпеки України*, „Стратегічні пріоритети” 2019, № 2 (50), с. 13–26; О. М. Суходоля, *Захист критичної інфраструктури в умовах гібридної війни: проблеми та пріоритет державної політики України*, „Стратегічні пріоритети”, 2016, № (3) 40, с. 62–76; О. М. Суходоля, *Захист критичної інфраструктури: сучасні виклики та пріоритетні завдання сектору безпеки*, „Науковий часопис Академії національної безпеки”, 2017, № 1–2 (13–14), с. 50–80; С. С. Теленик, *Державна система захисту критичної інфраструктури України: концептуальні засади адміністративно-правового регулювання: монографія*, Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020, 602 с.; С. С. Теленик, *Правова природа щорічних Послань Президента України*, „Прикарпатський юридичний вісник”, 2017, № 1, т. 4, с. 243–249; С. С. Теленик, *Критична інфраструктура як об'єкт адміністративно-правового регулювання*, „Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ”, 2018, № 1(15), с. 179–188; С. С. Теленик, *Досвід правового регулювання системи захисту критичної інфраструктури в США*, „Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ”, 2018, № 2(107), с. 358–370.

⁴ І. Дзюба, *Україна перед Сфінксом майбутнього*, Київ, 2001, 35 с.; Л. Костенко, *Україна як жертва і чинник глобалізації катастроф*, [в:] *Дві Русі*, за заг. ред. Л. Івшиної, видання четверте, стереотипне, Київ: ЗАТ “Українська прес-група”, 2005, 496 с.; М. Рябчук, *“У ліжку зі слоном”, або колоніальна спадщина і постколоніальна спадковість*, „Дзеркало тижня”, https://zn.ua/ukr/ART/u_lizhku_zi_slonom_abo_kolonialna_spadschina_i_postkolonialna_spadkovist.html; О. Забужко, *На порозі гуманітарної катастрофи. Культурна політика і державна незалежність*, „Дзеркало тижня”, № 47 (575), 3 грудня 2005; О. Забужко, *Країна без своєї історії не стане регіональним лідером*, „Українська правда. Життя”, <http://life.pravda.com.ua/culture/2015/12/12/204689/>; *Культурна політика України: національна модель у європейському кон-*

влади або науковими популістами чи моралізаторами, котрі одвічно прагнуть до моноцентризму наукової думки, виключаючи плюралізм і дискусії, думки яких здебільшого сформовані на руїнах неоцинізму.

По-четверте, варто відмітити похваллення наукового інтересу до питань геостратегії також у польському науковому середовищі, де може виділити таких авторів як: Якуб Потульський (Jakub Potulski), Мірослав Сулек (Mirosław Sułek), Ян Вендт (Jan Wendt), Казімеж Ластавський (Kazimierz Łastawski), Конрад Сьвідер (Konrad Świder), Роберт Кузняр (R. Kuźniar), Анджей Васько (A. Waśko), Кшиштоф Щерський (K. Szczerski)⁵. Зокрема, варто виділити колективну монографію з питань геополітики, в якій окрему увагу приділено саме питанням геополітичних умов стратегічної культури України, новокиївській експедиції (Geopolityczne uwarunkowania kultury strategicznej Ukrainy; Nowa wyprawa kijowska)⁶.

Дуже шкода, що у колективній монографії *Geopolityka Rosji i obszaru postsowieckiego. Strefy wpływów tom 1* левову частку уваги було приділено Росії, (окрему фрагментарну увагу Казахстану, Естонії, Татарстану та Калінінграду, навіть Ірану) хоча у назві було чітко вказано на пострадянський простір і дуже замало

тексті: *аналіт. доп.*, С. І. Здіорук, О. М. Литвиненко, О. П. Розумна; за ред. С. І. Здіорука, Київ: НІСД, 2012, 69 с.; О. Пахльовська, *Ave, Europa!* Київ: Пульсари, 2008, 656 с.; А. Ротовський, Ю. Штепа, *Українська національна ідея: від плачу до конструктивного діалогу. Навіщо потрібна загальнонаціональна ідея України?*, „Дзеркало тижня”, № 34 (613), 9 вересня 2006; А. Окара, „Культурний суверенітет” нації в добу постмодерну, або як перекодувати „локальну” культуру, „Дзеркало тижня”, № 42–43 (671–672), 10 листопада 2007.

⁵ J. Potulski, *Od geografii „radikalnej” do geopolityki „krytycznej”*, [w:] *Geopolityka*, red. J. Kloczkowski, „Słowniki Społeczne”, 2021, nr 4, Kraków, Akademia Ignatianum w Krakowie, s.39-58; J. Potulski, *Dymitr Milutin i Aleksy Wandam – tradycje rosyjskiej myśli geopolitycznej*, [w:] *Geopolityka Rosji i obszaru postsowieckiego*, red. L. Sykulski, *Strefy Wpływów: seria monograficzna*, 2020, nr 1, Warszawa; Ostrowiec Świętokrzyski, Oficyna Wydawnicza ASPRA, Zona Zero: Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości, s. 246-271; M. Sułek, Ł. Kiczma, *Potęga państw 2020. Rankingi potęgometryczne*, Powermetric Research Network, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2020; M. Sułek, Ł. Kiczma, *National Power Rankings of Countries 2020, Powermetric Research Network*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warsaw 2020; K. Świder, *Geopolityczne imperatywy polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Geopolityka Rosji i obszaru postsowieckiego*, red. L. Sykulski, Wydawnictwo Zona Zero – Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR – Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim, Warszawa 2020, seria monograficzna: *Strefy Wpływów*, t. 1, s. 34–55; J. Wendt, *Geostrategiczne uwarunkowania położenia Polski*, „Wojsko i wychowanie”, 1999, nr 4, s. 42-49; K. Szczerski, *Polska polityka europejska – współczesne zadania*, [w:] *Polska w Europie policentrycznej. Dziedzictwo kulturowe i polityka rozwoju*, red. A. Waśko, Kraków 2010; S. Dębski, „Polityka wschodnia” – mit i doktryna, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” nr 3/2006; R. Kuźniar, *Droga do wolności. Polityka zagraniczna III Rzeczypospolitej*, Warszawa 2008; R. Kuźniar, *Geostrategiczne uwarunkowania współzależności Polski i środowiska międzynarodowego*, [w:] *Polska w środowisku międzynarodowym*, red. E. Haliżak, M. Tabor, Warszawa 1993; S. Otok, *Geografia polityczna*, Warszawa 2006; K. Łastawski, *Polska racja stanu po wstąpieniu do Unii Europejskiej*, Warszawa 2009

⁶ L. Sykulski, *Geopolityka Polski. Strefy wpływów*, tom 2, Wydawnictwo: Zona Zero, 2021, 425 s.

досліджень безпосередньо української геостратегії, а головне — стратегії польсько-українських відносин як рушія розвитку оновленої європейської спільноти⁷.

По-п'яте, існує чимало напрацювань також у автора даної статті⁸. Отже, це питання для мене не нове, на відміну від тих, які, зводячи некомпетентність до культу, руйнують каркас наукової еліти та інтелігенції.

Саме тому свої статті я пишу від першої особи, певним чином дисонуючи зі сталою традицією написання великих студій, в яких чітко можна відстежити тенденцію до об'єктивації змісту шляхом дистанціювання суб'єкта від предмета письма. В цьому разі, сповідуючи тенденції, закладені О. Пахльовською, маю чіткий намір затвердити старий, але етично виважений декартівський примат індивідуалізму та власної відповідальності за кожне судження, позбавлене штучних універсальних химерій: мої висловлювання від першої особи неможливо піддати спростуванню, вони є апіорними, бо відображають мій власний спосіб бачення, власну інтерпретацію дійсності, формують чітку наукову і громадянську та культурно-просвітницьку світоглядну позицію.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми

Попри значний інтерес вчених до питань геополітики України, формування теоретико-методологічних засад сучасної геостратегії України, в тому числі стратегії державної інфраструктурної політики як найбільш маститого її елемента, залишається висвітленим фрагментарно. Більше того, запропоновано новаторський підхід до розгляду засад формування сучасної геостратегії крізь націотворчу призму концепції Л. Костенко щодо гуманітарної аури нації.

Непересічна роль Ліни Костенко виступає у тому, що вона є совістю української державної нації, адже саме вона закладає засади до формування сучасного суверенного мислення українства. Ліна Костенко руйнує чимало сучасних міфологем про те, що багаті й сильні завжди праві. Вона помірковано висвітлює абсурдність моральної, етичної й інтелектуальної ситуації, коли політкуртизанки вчать етичності, аристократія клоаки диктує моду на мораль, а недоумки стають

⁷ L. Sykulski, *Geopolityka Rosji i obszaru postsowieckiego. Strefy wpływów*, tom 1. Wydawnictwo: Zona Zero. 2020. s. 552.

⁸ В. Ліпкан, *Анатомія стратегічного мислення в Україні*, Цензор. нет; https://censor.net.ua/blogs/3155578/anatomya_suchasnogo_strategchnogo_mislennya_v_ukran.; В. Ліпкан, *Інтереси держави: інтегральна категорія безпекознавства і державознавства*, [в:] *Актуальні проблеми державотворення: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 28 черв. 2011 р.)*, Київ 2011, с. 7–9; В. А. Ліпкан, *Основи права національної безпеки*, „Публичное и частное право”, 2009, № 2, с. 34–46; В. А. Ліпкан, *Національна безпека і національні інтереси України*, Київ: КНТ, 2006, 68 с. (Серія: Національна і міжнародна безпека); В. А. Ліпкан, *Національна безпека України: навч. посіб.*, Київ: Кондор, 2008, 552 с.; В. А. Ліпкан, *Національна безпека України: нормативно-правові аспекти забезпечення: монографія*, Київ: Текст, 2003, 180 с.; В. А. Ліпкан, *Основи права національної безпеки*, „Право України”, 2009, № 1, с. 108–116; В. А. Ліпкан, *Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: монографія*, Київ: Текст, 2003, 600 с.; В. А. Ліпкан, *Теорія національної безпеки: підручник*, Київ: КНТ, 2009, 631 с.

експертами, а лихі ловці душ підраховують здобич, не цураючись ницою політикою геноциду. Саме тому Ліна Костенко є не просто поетесою: вона є дороговказом розвитку європейської української державної і політичної нації, твердо захищаючи ренесанс, силу ідей, національних традицій і самобутності, чинячи у своїх думках рішучий спротив замість толерування неприродних концепцій розвитку. Причому роботи авторкині не лише поетичні, а й саме політологічного змісту перекладено також польською мовою, а окремі праці стали об'єктом досліджень польських вчених⁹.

У зв'язку з цим **мета** статті полягає у формуванні засад сучасної геостратегії в контексті концепції гуманітарної аури нації Л. Костенко.

Досягненню поставленої мети сприятиме розв'язання таких **завдань**:

- 1) з'ясування сучасних діоптрійв геостратегії;
- 2) визначення тенденцій, які впливають на формування сучасної геостратегії;
- 3) детермінація сучасної геостратегії України і стратегії державної інфраструктурної політики;
- 4) артикуляція стратегічних національних пріоритетів в рамках формування сучасної геостратегії Української держави з урахуванням контексту державної інфраструктурної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження

Отже відзначу, що в даній статті звертаюсь до витоків сучасної української наукової думки, зокрема до позиції Ліни Костенко, яка запропонувала ще в далекому 1999 році систематизувати поняття „гуманітарна аура нації”¹⁰. Відзначу, що більш глибокий аналіз впливу гуманітарної політики на геостратегію сучасної України відображений в публікаціях, культурологічних за своїм змістом, авторами яких є літератори, критики, науковці та громадські діячі. В наукових політологічних статтях цієї категорії джерел відводиться скромна роль. Цю прогалину я буду прагнути виправити у своїй науковій діяльності, адже чиста наука поза контекстом культури наче дерево без коренів.

Отже, екстраполюючи позицію Л. Костенко до моєї роботи в контексті будови стратегії державної інфраструктурної політики, відзначу наступне.

Гуманітарна аура — потужно емануючий комплекс наук, що охоплює всі сфери суспільного життя, включно з освітою, літературою, мистецтвом, — в їхній інтегральній причетності до світової культури і, звичайно ж, у своєму неповторно національному варіанті й колориті. Саме ж поняття «аура» Л. Костенко

⁹ „Miscellanea Posttotalitariana Wratislaviensia” 9, 2021, *Tom ofiarowany Linie Kostenko*, pod red. A. Matusiak i L. Tarnashynskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2022, 298 s.

¹⁰ Л. Костенко, *Гуманітарна аура нації, або дефект головного дзеркала (лекція, прочитана в Національному університеті "Києво-Могилянська академія" 1.XI.1999 р.)*, <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/10273>.

визначає як невидиме світіння, яким оточені матеріальні тіла, особливо людина, і яке дано побачити хіба що сенситивам та ясновидцям. За такого підходу увиразнюється глибинний прояв власного хотіння щодо формування уявлення про Україну безпосередньо самими українцями, причому це має відбуватись не через заперечення тих чи інших думок будь-кого про нас, а через системне, послідовне та невідворотне ствердження власної непохитної та сильної позиції.

Відтак визначальна сентенція, **перша максима**: власну геостратегію має творити саме українська наукова та культурна інтелігенція.

Перефразуючи слова О. Пахльовської, маємо сформулювати достатню кількість відповідальних інтелектуалів з європейською культурою політичного мислення, здатних підняти на плечах велику кількість наявних проблем. Прийшов час, коли в політику мають йти вчені, коли праві й ліві мають об'єднатися... Бо пріоритетом має бути Незалежність Української держави, а не індивідуальні претензії на лідерство. Небезпека реваншу залишатиметься, доки історично обґрунтований європейський дискурс не стане домінуючим і капілярно сприйнятим у суспільстві¹¹.

Натомість наразі світосприйняття України не є однозначним. Про це пишуть чимало авторів, а особливо цікавими є розвідки тих, хто тривалий час проживає за кордоном і майже на собі відчуває це «ставлення» і сприйняття, маючи так зване «подвійне дзеркало».

Тут одразу ж формуємо ключове запитання: через які, за Л. Костенко, «діоптрії» мають дивитися на Україну? Якщо десь у світі чують «Україна, українці», які це асоціації викликає там? Із чим пов'язані ці асоціації:

- 1) трипільською культурою та епохою снігів чи хрещенням Київської Русі;
- 2) з першою в світі писаною Конституцією Пилипа Орлика 1710 року чи тотальною корупцією;
- 3) з видобутком Карпатської нафти ще з 1617 року чи з перетворенням України через реалізацію проєкту Північний потік-2 та Турецький потік на непотрібного партнера для Європи¹²;
- 4) найбільшим літаком в світі Мрія – чи техногенною катастрофою 1986 року в Чорнобилі;
- 5) із українським барокко — чи корупцією у сфері інфраструктурних проєктів України;
- 6) із визначними постатями в українській літературі як знак аристократизму й особливості, лицарство, народівство і модерн, епоху еллінізму й античності, український фольклор, християнство, фемінізм, дворянство,

¹¹ Оксана Пахльовська: «В Європі на генетичному рівні виникає спонтанна любов до народу, що повстав на захист своєї свободи», «День», <https://day.kyiv.ua/uk/article/top-net/oksana-pahlovska-v-eyvropi-na-genetychnomu-rivni-vvnyukaye-spontanna-lyubov-do-narodu>.

¹² Північний потік-2. Про що домовилися США і Німеччина: заяви сторін, Liga.net, <https://news.liga.net/ua/world/news/merkel-pozvonila-putinu-govorili-o-minskih-soglasheniyah-i-severnom-potoke-2>.

соціалізм та демократизм, епос і містику, пророчий дар і величну Музу, особисту драму і психоаналіз, модерну драматургію в їх творчому літературному доробку чи недолугими недоуками за способом мислення, котрі фарисейські намагаються керувати державою;

- 7) із розвитком атомної енергетики чи дослуховуванням до «порад» окремих лобістів щодо впровадження зеленої енергетики та знищення атомного потенціалу нашої держави?
- 8) із космічною державою – чи з технологічно нерозвиненою територією, яка характеризується наявністю сировинної бази, яку бажають використати інші країни у своїх інтересах?

Адже це правомірні запитання. Ми відбулися вже як держава, долаючи клятьбу, війни, геноцид, репресії, голодомор, підривну діяльність, гібридні війни та невсцухаючу нехіль багатьох ворогів. Тож настав час не лише замислитись, хто ми в очах світу і яку маємо ауру, а й формувати її своїми конкретними усвідомленими та поступальними діями, і передусім реалізацією власної геостратегії, в тому числі і стратегії державної інфраструктурної політики.

Слід визнати про значну зміну та ускладнення інфраструктурного ландшафту. За 30 років незалежності досі не ухвалено законодавчого акту, в якому визначалися б організаційні та правові засади формування і реалізації стратегії державної інфраструктурної політики в широкому аспекті. Це пов'язано з багатьма чинниками, але передусім, в аспекті інтерпретації аналізованої роботи Л. Костенко, «наш телескоп давно застарів, ніколи не модернізується, його обслуга часом не дуже й грамотна, а часом і недобросовісна й упереджена, так що нація відбивається не в системі розумно встановлених дзеркал, фокусується не в головному дзеркалі, а в шкельцях некоректно поставлених лінз і призм, що заломлюють її до невпізнання». Отже, відсутність розробленої геостратегії сучасної України спричинює дефект головного дзеркала, а відтак і початкове унеможливлення ефективної реалізації стратегії в найбільш важливих сферах життєдіяльності. Адже не можна досягти того, чого не заплановано. Корабель без вітрил і без власного курсу ніколи не досягне омріяного берега.

Більше того, роками через всілякі маніпулятивні технології різноманітного впливу та штибу на різні рівні та прошарки суспільства нав'язувалася думка про інтелектуальну нездатність українства до будови власної високотехнологічної держави, оскільки начебто усі здобутки дісталися Україні лише в спадок, а власний народ начебто не здатен на інтелектуальний прорив. Тож через це викривлене дзеркало, встановлене не нами, відбувається і неефективне управління інфраструктурною політикою, досі не розроблено концептуальні засади безпекоінфраструктурної політики, хоча сама вона визначає обриси та горизонти системної безпекової політики в цілому, роль України в світі, в тому числі і в рамках реалізації шостого технологічного укладу.

Відбувається поступове й системне впровадження концепції *failed state*, яка запрограмована в тому числі й на систему анахронічних уявлень, навмисно

принижуючи інтелектуальний рівень та здатність і взагалі спроможність самих українців до ефективного управління власною державою. Тиражовані публічні скандали між вищими посадовими особами, перестрілки та безглузді погоні між різними правоохоронними органами, публічне перевищення повноважень новопризначеними очільниками силових відомств в угоду тимчасовій кон'юктурі тощо — яскраві і непоодинокі, на жаль, приклади відсутності внутрішньої єдності українському політикуму.

Навмисно спотворюючи обличчя української нації, друкуються та розповсюджуються різноманітні псевдонаукові пропагандистські матеріали та догми, на кшталт статті В. Путіна про начебто історичну єдність руських та українців¹³. Більше того, дану статтю цілком фокусовано було перекладено українською. Звісно ж ані слова в цьому матеріалі немає про, за словами Л. Костенко, «нечуваний за цинізмом геноцид нації шляхом репресій, голодоморів та асиміляції, послідовна її дискредитація в очах народонаселення, індексування чіпких ідеологем типу „націоналісти“, „сепаратисти“, „зрадники“, і все це в сліпучих перехресних променях добре відшліфованих імперських лінз». Відтак і живемо в постійному відчутті негараздів, недосконалості, психологічного дискомфорту, викривленої істини і взагалі перманентного стану „недо...“ або ж стану „постійного політичного булькотіння“ (за Д. Донцовим).

Україну мають знати як окрему й незалежну державу і не плутати з імперією. Україну мають ідентифікувати за власними ознаками, які власно і визначають самоідентичність, адже одного спростування історичних упереджень замало: потрібно стверджувати власні індикатори ідентифікації України як самостійної та самодостатньої держави, автохтонної та історичної нації. І саме реалізація стратегії державної інфраструктурної політики може виступати локомотивом творення нового іміджу незалежної та самостійної Української держави.

Що мала б робити Україна насампочатку відновлення державності і повернення незалежності у 1991 році? Насамперед, об'єктивно оцінивши ситуацію, сформувані власну геостратегію, чітко визначивши власні цілі та пріоритети, місце в світі, засоби та заходи їх забезпечення, партнерів та опонентів (противників, суперників тощо). Лише 30 липня 2021 року, тобто майже через 30 років незалежності, було ухвалено Стратегію зовнішньополітичної діяльності України¹⁴. Тобто 30 років Україна рухалась хаотично в наперед заданих кордонах вибору: або Європа, або Росія. Але варто підкреслити, що принаймні зараз поступово відбувається рефлексія необхідності визначення власного шляху поза магічної бінарності й оманливого трикутника.

¹³ Стаття Владимира Путина "Об историческом единстве русских и украинцев", <https://rg.ru/2021/07/12/statia-vladimira-putina-ob-istoricheskom-edinstve-russkih-i-ukraincev.html>.

¹⁴ На засіданні СНБО утверждена Стратегія внешнеполітичної діяльності України, <https://hubs.ua/news/na-zasedanii-snbo-utverzhdena-strategiya-vneshnepoliticheskoy-deyatelnosti-ukrainy-241303.html>

Важливим також було на початковому етапі чітко та відверто ідентифікувати **негативні тенденції**:

- наміри провідних геополітичних суб'єктів унеможливити вплив України не те, що на світові, а й навіть на регіональні процеси, зменшення рівня впливу інфраструктурного потенціалу України на економічний та інші види потенціалів регіону, зменшення конкурентоспроможності України, використання інфраструктурного потенціалу України в інтересах інших країн;
- наявність однозначних та прямих територіальних претензій з боку багатьох держав, висунення, наукове та ідеологічне обґрунтування і, як показав історичний досвід, реалізацію концепції «реваншизму СРСР» щодо можливостей та перегляду існуючих кордонів, послаблення та підрив економічного потенціалу країну в тому числі через знищення, ліквідацію та послаблення ефективності діяльності об'єктів стратегічної інфраструктури. Особливо чітко це простежується з боку Росії, які здійснює цілеспрямовану підривну діяльність у кіберпросторі щодо об'єктів національної системи інфраструктури, причому не лише України, а й інших провідних країн світу;
- поступове переміщення України в маргінеси сучасного світу, її перетворення в рамках бінарної парадигми інфраструктурного потенціалу і взагалі національного простору у поле битви стратегічних інтересів Заходу і Росії, поза контекстом національних інтересів України, здорового прагматизму і поза рамками реалізації та творення власної геостратегії розвитку;
- активізація сепаратистських та реінтеграційних настроїв по периметру кордонів України, а також всередині держави з подальшою десуверенізацією стратегічних об'єктів інфраструктури, передусім газотранспортної магістралі.

У цьому плані геостратегія створює умови та засади для розроблення технологій з реалізації національних і стратегічних пріоритетів, протидії потенційним та реальним загрозам і небезпекам будь-якого характеру в усіх видах просторів і вимірів, включаючи космос та кіберпростір, а також біологічний простір.

Причому можна говорити і про **нову лояльність** — система соціально-психологічних і соціо-культурних, смислових настанов, що сформувалися внаслідок реалізації стратегічних комунікацій, пов'язаних із тим, щоб за будь-якої ситуації не втратити той світоглядний порядок речей, що склався в державі¹⁵.

Навіть і зараз існує чітка потреба у тому, щоб зафіксувати себе у свідомості людства за Л. Костенко „парадоксом молоді держави з тисячолітньою культурою, що була досі заблокована в силу історичних причин. Бути відкриттям

¹⁵ В. А. Ліпкан, *Стратегічні комунікації*: [словник] , за заг. ред. доктора юридичних наук В. А. Ліпкана, Київ: ФОП Ліпкан О. С., 2016, 416 с.

для світу, а не морально ущербним народом в аберациях чужих віддзеркалень". Маємо спиратись на власну могутність і власний інтелектуальний потенціал і будувати нове обличчя України, нове сприйняття, причому не як учасника міжнародних відносин (як необачливо вживають ці слова окремі міністерські очільники), а передусім як **активного суб'єкта** даних відносин. Більше того, також не слід втрачати пильність і щодо постійно існуючих загроз, основне джерело яких спрямоване на підміну свідомості людей, адже за влучним виразом О. Пахльовської: «Тоталітарна система не означає лише репресії. Тоталітарна система означає підміну свідомості людей»¹⁶.

Одним із елементів збереження і творення свідомості людей виступає **сакральний ландшафт** — природно-антропогенна геосистема, що характеризується просторово-ієрархічною будовою, яка пов'язана з певними життєвими символами, міфами, легендами, віруваннями, сказаннями, наративами, вагомими подіями, релігійними почуттями, що виконує духовну, інформаційну, соціальну, економічну, екологічну та інфраструктурну функцію, пов'язані зі світоглядними запитами та потребами людей, має надзвичайно ціннісне значення для людини або групи людей і потребує свого збереження, примноження та творення в рамках реалізації відповідної політики, в тому числі функціонування відповідних правових режимів та функціонування адекватних комплексних безпекових систем. Символічний синкретизм сакрального ландшафту стає тим місцем, де долаються межі профанного і проступають обриси сакрального, що, врешті-решт, відповідає первинному змісту сакрального — ідея відтворення світу у вічних категоріях.

Г. І. Денисик при визначенні даного поняття обмежується лише вказівкою на географічне розташування, відзначаючи, що **сакральний ландшафт** — сукупність сакральних місць чи просторів на певній території, яка пов'язується з дуже істотними подіями або через її унікальні географічні характеристик¹⁷.

Сакральні центри, святині, сакральні ландшафти (ієротопія¹⁸) в усі часи відіграють важливу роль у збереженні духовних та світоглядних традицій і настанов¹⁹, звичаїв та самобутності, у формуванні духовно-релігійного світогляду, національної самоідентичності та життєстійкості народу. І в Україні є власні

¹⁶ Оксана Пахльовська: для характеристики нинішнього періоду в історії України достатньо одного слова – «чума», <https://www.radiosvoboda.org/a/2122120.html>.

¹⁷ Г.І. Денисик, *Антропогенне ландшафтознавство: навчальний посібник. Частина I. Загальне антропогенне ландшафтознавство*, Вінниця: Вінницька обласна друкарня, 2014, с. 3.

¹⁸ А.М. Лидов, *Иеротопия. Создание сакральных пространств как вид творчества и предмет исторического исследования* [в:] *Иеротопия. Создание сакральных пространств в Византии и Древней Руси*, ред.-сост. А.М. Лидов. Москва 2006, с.9-58.

¹⁹ Ю.О. Кисельов, *Про співвідношення понять "географія релігії" та "сакральна географія"* [в:] *Географічна освіта і наука в Україні: зб. тез доп. II Міжнародної наук.-прак. конф. (м. Київ, 27-28 березня 2003 р.)*, Київ: ВГЛ "Обрії", 2003, с.271-272.; Л.Т. Шевчук, *Сакральна географія: Навч. Посібник*, Львів: Світ, 1999, 160 с.

надбання і в цьому аспекті, зокрема надibuємо її в Шевченковій літературній спадщині через формування образу-парадигми храму²⁰.

На думку О. Міщенко, яскравим прикладом сакрального ландшафту національного рівня є Майдан Незалежності м. Києва. Сакральною для сотень тисяч українців та інших громадян України ця територія стала після вагомих історичних подій 2013–2014 рр.²¹

До одного з відомих сакральних ландшафтів належить острів Хортиця, який має не лише історичні, екологічні, естетичні, а й релігійні цінності. Не дарма свою промову на День захисників та захисниць України 14 жовтня 2021 року Президент України проголосував саме на цьому острові, який виступає сакральним місцем для українців. До інших сакральних ландшафтів належать: Чернеча Тарасова гора в Каневі Шевченківський національний заповідник, Святі гори на річці Сіверський Донець на Донеччині де знаходиться Святогірський монастир, Лиса гора в Києві, Страдчанська Страдецька гора під Львовом, масив Карадаг з горою Свята в Криму, масив Чатирдаг в Криму, а також «Змієві вали» на Київщині²².

Відзначаючи той факт, що символіка у житті людей займає особливе місце, В. С. Канський зауважує, що сакральні місця, підсилені певною символікою, надають ще більшого ефекту вірі у «вищі сили». Особливо це стосується штучно створених великорозмірних сакральних символів – *сакралогеогліфів* — це створений людиною (спеціально чи нецілеспрямовано), геометричний або фігурний рисунок чи візерунок, в будь-якій зовнішній геосфері, що виконує сакральну функцію. Вони становлять певні упізнавані у всьому світі «маркери», образ яких швидко і надовго закарбовується у пам'яті людей. Сакралогеогліфи – це геогліфи, призначені для проведення сакральних обрядів (молебні, ритуали, обряди вінчання, жертвопринесення, тощо), які виконують сакральну інформативну функцію. Завдяки їм підсилюється сакральність та духовність певного місця, де проводиться обряд. Вони можуть бути створені із гірської породи, штучного матеріалу чи різновидом біогеогліфу²³.

Дана тема є глибинною і я лише абрисно намітив власне розуміння щодо ключових понять, а також сформував напрями подальшого розвитку досліджень в цій тематиці. Адже інфраструктурний ландшафт не може ефективно розвива-

²⁰ О. Бігун, *Образ-парадигма християнського храму у творчості Тараса Шевченка* [в:] *Славянська література ў кантэкście сусветнай: да 900-годдзя Кірыла Тураўскага і 200-годдзя Тараса Шаўчэнкі: марэрыялы XI Міжнар. навук. канф. (Мінск, 24–26 кастр. 2013 г.)*; у 2 Ч., пад ред. Т. П. Казакавай, Мінск: РІВШ, 2013, ч. 1, с. 28–32.

²¹ О. Міщенко, *Сакральний ландшафт: зміст і функції*, „Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія”, 1(70)/2018, с. 83–88.

²² *Сакральні ландшафти в Україні*, <https://uk.freejournal.org/1592654/1/sakralniy-landshaft.html>.

²³ В. С. Канський, В. В. Канська, *Сакралогеогліфи*, [в:] *Етнокультурне ландшафтознавство: теоретичні та прикладні аспекти: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (з міжнародною участю)*, м. Вінниця, 28–29 травня 2018 р., відп. ред. В.М. Воловик, Вінниця, 2018, с. 58.

тися поза контекстом сакрального ландшафту. Так само, як сакральний ландшафт, своєю чергою, вочевидь не може розглядатися окремішно та відділено від концепції гуманітарної аури нації.

І реалізація стратегії державної інфраструктурної політики на цьому рівні може стати визначальним поштовхом для реалізації загальної геостратегії сучасної Української держави.

Як наслідок, відтворюючи в свідомості та синтезуючи поданий в різних статтях матеріал щодо антропогенного та сакрального ландшафтів, ноосфери і ноополітики, а також гуманітарної аури нації, можу визначити певні **стратегічні національні пріоритети в рамках творення геостратегії сучасної Української держави з урахуванням контексту стратегії державної інфраструктурної політики:**

- 1) формування та розвиток необхідних та достатніх умов для розвитку партнерських відносин поза контекстом імперативного стратегічного партнерства, якщо таке партнерство не підкріплено реальними інструментами, засобами та фінансами, а також військовою та іншою реальною та дієвою допомогою, яка є вигідною Україні;
- 2) сучасна геостратегія України має інтерпретуватись в якості самодостатньої теоретичної та політико-безпекової і правової практики, в рамках якої мають бути вироблені засади для подальшого творення суверенної держави з відповідними сферами впливу в архітектурі міжнародних відносин, виходячи з нових реалій буття, мілітаризації міжнародних відносин, зменшення ролі та впливовості, обмеженої дієвості міжнародних інституцій та систем колективної безпеки та важливості врахування фактору сили та стратегічних комунікацій в міжнародних відносинах;
- 3) на тлі посилення рівня конфліктності між ключовими центрами сили США, Росією та КНР Україні потрібно будувати прагматичні відносини з ЄС, НАТО, Шанхайською організацією співробітництва та іншими на засадах взаємовигідного партнерства, не допускаючи умов перетворення України у простір боротьби суперечностей, балансів і протиріччя стратегічних пріоритетів між різними державами та системами на шкоду інтересам України, формуючи підґрунтя для лімітації партнерозалежних міжнародних відносин і поступового регіонального лідерства;
- 4) активне використання лобістських структур, потенціалу МЗС, діаспор, агентів впливу, а також розвідувального співтовариства для утвердження нової геостратегії України;
- 5) підсилення дієвості та впливовості участі України в міжнародних організаціях з чітким акцентом на відстоюванні власних національних інтересів;
- 6) взаємовигідна інтеграція військово-політичної інфраструктури НАТО з об'єктами стратегічної інфраструктури України в інтересах України. Системна модернізація стратегічної інфраструктури України може ста-

ти поштовхом для інноваційно-інвестиційного розвитку нашої держави і підйому рівня соціально-економічного розвитку;

- 7) посилення науково-технологічного потенціалу з метою зменшення залежності від кон'юнктури на світовому ринку вуглеводнів, а також розвитку високотехнологічної конкурентоспроможної інфраструктури;
- 8) розвиток найновітніших інфраструктурних і логістичних систем у найбільш важливих сферах життєдіяльності, з урахуванням скринінгу прямих іноземних інвестицій, посиленням конкурентної боротьби за трудові та сировинні ресурси, обмеження вільного доступу до сучасних промислових та інформаційних технологій²⁴;
- 9) розвиток розвідувальної інфраструктури²⁵ з урахуванням тенденцій до формування нового світового порядку, посилення конфліктності між США, Росією та КНР на фоні боротьби регіональних гравців за лідерство (передусім Туреччини), існування жевріючих вогнищ локальних конфліктів, а також поглиблення рівня кіберзагроз шляхом дестабілізації інформаційно-телекомунікаційних систем і встановлення контролю над інфраструктурним потенціалом країни, включаючи енергетичну систему, транспортні шляхи, канали комунікацій, космічний простір і природні ресурси та контроль над їх розпорядженням;
- 10) органічна необхідність в осмисленні власної історії та віднаходженні європейської спорідненості — ідея Української держави як частини Європи;
- 11) розвиток української культури з метою окреслення та ствердження шляхетних обрисів власної самобутньої культури, формування механізмів захисту її ідентичності;
- 12) відновлення національно усвідомленої еліти як справжнього автентичного носія європейських кодів української культури на засадах солідаризму (за Тоні Блером).

Одним із корінних завдань *геостратегії* виступає повернення українському народу його історії, його мови, його культури, історичної пам'яті, врешті-решт національного генотипу. Адже все це віками нищила імперія як визначальні чинники його національної ідентичності. На думку О. Пахльовської: „Немає стратегічного мислення. Тому що українська ідентичність розбита між українською та європейською ідентичністю і антиукраїнською радянсько-російською ідентичністю, яка взагалі ідентичністю не є, і вона відбиває цю відсутність ідентичності в російському суспільстві, бо російське суспільство вже не знає, хто воно: російське, кавказьке, азійське чи євразійське...”²⁶.

²⁴ С. Теленик, *Адміністративно-правові основи скринінгу інвестицій в об'єкти критичної інфраструктури*, „Підприємництво, господарство і право”, 2019, № 9, с. 135–141.

²⁵ Біла книга Служби зовнішньої розвідки України, 2021, 74 с.

²⁶ Оксана Пахльовська: *для характеристики нинішнього періоду в історії України достатньо одного слова – «чума»*, Radio Svoboda, <https://www.radiosvoboda.org/a/2122120.html>.

Звідси, потрібно інтегрувати до єдиної національної проєкції індивідуальні зусилля етично зорієнтованих інтелігентів, перетворивши їх прицільно ушляхетнені поодинокі з'яви у суто національну геостратегію сучасної України. Також помітним кроком на шляху заснування власної геостратегії як комплексної стратегії системної інтелектуальної інтеграції має стати деконструкція стереотипів, знешкодивши їхній потенційно руйнівний заряд, поєднане із творенням, пильнуванням і збереженням спадкоємності політичної і культурної традиції, генеруванням, експортом та експансією українського культурного простору.

Врешті-решт, сучасна геостратегія має виступати наче красномовним колом історії, субстанцією справжності, своєрідною Конституцією стратегічного наративу, в якому, спираючись на багатотисячолітню історію нашої нації, формуються правильні образи нашої держави, її успішне поступове і прогнозоване майбутнє в незмінній аурі власної культури, мови, традицій віковичної спадщини, викладено етично-естетичну сутність, в основі якої покладено особисту свободу, що проросла з античної концепції індивіда, сформованої ще у давньогрецькому полісі.

Як влучно відмітила О. Забужко: „Шведам Путін не скаже, що ми не країна. Бо лежать клейноди. Вони відразу дуже точно зреагували на те, чого хоче українське суспільство, Майдан, і чого хоче Путін. Пояснюється це тим, що і в Мальме, і в Стокгольмі в музеях лежать наші козацькі клейноди. Що вся мазепинська еміграція подалася до Швеції. Ці люди через три століття забезпечили нам підтримку шведського політикуму... Витворення своєї *story* є абсолютним обов'язком держави і що без цього ніякі реформи не будуть успішними... Світу потрібно розуміти, хто ми є. *Story* — це наратив. Це оповідь країни про себе. Це своя історія і культура, викладена для загального популярного вжитку”²⁷. Відтак сучасна геостратегія має стати могутнім підґрунтям для нового підходу творення власної *story*, причому як для своїх співгромадян, так і для світу в цілому, вона має за О. Забужко стати світоглядним джерелом „війни за знання, за медіа, за вибудовування певної мережі тих, хто знає. Нетворку притомних, за вибудовуванням горизонтальної схеми тих, хто усвідомлює теперішню роль України на світовій арені”²⁸.

За Л. Костенко, сучасна геостратегія України має виступати головним дзеркалом, яке прискорить процес її опритомнення, її повноцінного входження у світове співтовариство як сильної та ефективної держави — Української держави — із визначеною та самоусвідомленою самоідентичністю, сформованою інтелектуальною елітою суспільства, здатною формувати дороговкази майбуття і розширяти горизонти розвитку соціальної системи та національного гено-

²⁷ *Культура як національний наратив. Чи може бути успішною країна без CV?* <https://lvbs.com.ua/news/oksana-zabuzhko-krayina-bez-svoyeyi-istoriyi-ne-stane-regionalnym-liderom/>.

²⁸ *Оксана Забужко: Країна без своєї історії не стане регіональним лідером, „Українська правда. Життя”*, <https://life.pravda.com.ua/culture/2015/12/12/204689/>; *Резюме країни: Оксана Забужко про те, як українцям розказати світу свою story*, <https://platfor.ma/magazine/text-sq/re-invent/zabuzhko-oksana/>.

типу в умовах перманентних трансформацій і зміни глобальних сил. Збагнувши самотність на власній землі, маємо стати активним суб'єктом будови нової архітектури світового порядку, вибороти врешті-решт право української нації на впорядкування та управлінням власним життям за законами свого етносу, сформованого багатотисячолітньою історією.

Завершу словами О. Пахльовської з твору „Аве, Європа!": „...Україна може вийти з вищезгаданого макро-Бермудського трикутника Америка — Росія — Європа лише одним способом, а саме: віднаходячи свою європейську природу та віддаючи пріоритет своїй європейській політичній і культурно-науковій стратегії”²⁹.

Zasady współczesnej geostrategii Ukrainy w świetle koncepcji humanitarnej aury narodu autorstwa Liny Kostenko

Streszczenie: Zakres problematyki naukowej wybranego tematu artykułu determinuje połączenie metodologicznego i integracyjnego podejścia dyscyplinarnego. Logika badań polega na ustaleniu wzajemnego związku między tworzeniem geostrategii a pielęgnowaniem humanitarnej aury narodu. W oparciu o koncepcję humanitarnej aury narodu L. Kostenki analizuje się współczesne trendy wpływające na kształtowanie się nowoczesnej geostrategii Ukrainy, a w ramach rozwoju jej modelu polityczno-prawnego nakreśla strategiczne priorytety narodowe. Kontekst pracy nasycony jest potrzebą wypracowania polityki infrastrukturalnej państwa, która jest interpretowana jako lokomotywa zrównoważonego rozwoju Ukrainy, kształtowanie modelu inwestycyjnego i innowacyjnego państwa, w oparciu o realizację opracowanej geostrategii. Kontekstowo poruszane są kwestie narracji strategicznej w zakresie neopolityki i dekonstrukcji stereotypów, eksportu i ekspansji ukraińskiej przestrzeni kulturowej.

Słowa kluczowe: geostrategia, humanitarna aura narodu, noopolityka, noosfera, naród ukraiński, język ukraiński, kultura ukraińska, polityka infrastrukturalna państwa, potencjał infrastrukturalny, narracja strategiczna, inteligencja ukraińska, priorytety strategiczne

The Basis of Modern Geostrategy of Ukraine in Section of the Concept of the Humanitarian Aura of the Nation by Lina Kostenko

Abstract: The range of the scientific problem of the chosen topic of the article determines the combination of methodological and integrative disciplinary approaches in order to solve it. The logic of the research involves the establishment of a mutual connection between the creation of geostrategy and the nurturing of the humanitarian aura of the nation. On the basis of L. Kostenko's concept of the humanitarian aura of the nation, modern trends that influence the formation of modern geostrategy of Ukraine are analyzed, and strategic national priorities are outlined within the framework of the development of its political and legal model. The context of the work is imbued with the need to develop

²⁹ Оксана Пахльовська: для характеристики нинішнього періоду в історії України достатньо одного слова – «чума», <https://www.radiosvoboda.org/a/2122120.html>.

the state infrastructure policy, which is interpreted as the locomotive of sustainable development of Ukraine, the formation of the investment and innovation model of the state, on the basis of the implementation of the developed geostrategy. Contextually, the issues of strategic narrative in terms of noopolitics and deconstruction of destructive stereotypes, export and expansion of the Ukrainian cultural space are discussed.

Keywords: geostrategy, humanitarian aura of the nation, noopolitics, noosphere, Ukrainian nation, Ukrainian language, Ukrainian culture, state infrastructure policy, infrastructure potential, strategic narrative, Ukrainian intelligentsia, strategic priorities

Література

- „Miscellanea Posttotalitaria Wratislaviensia” 9, 2021, *Tom ofiarowany Linie Kostenko*, pod red. A. Matusiak i L. Tarnashynskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2022, 298 s.
- Bihun O., *Obraz-paradyhma khrystyjans'koho khramu u tvorchosti Tarasa Shevchenka* [v:] *Slavyanskiya lityeratury w kantekstsye susvyetnay: da 900-hoddzya Kiryla Turawskaha i 200-hoddzya Tarasa SHewchenki: mareryaly KHI Mizhnar. nauk. kanf. (Minsk, 24-26 kastr. 2013 h.): u 2 CH.*, pad ryed. T. P. Kazakovay, Minsk: RIVSH, 2013, ch. 1, s. 28–32.
- Bila knyha Sluzhby zovnishn'oyi rozvidky Ukrainy*, 2021, 74 s.
- Dębski S., „*Polityka wschodnia*” – mit i doktryna, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” nr 3/2006.
- Denysyk H. I., *Antropohenne landshaftoznavstvo: navchal'nyy posibnyk. Chastyna I. Zahal'ne antropohenne landshaftoznavstvo*, Vinnytsya: Vinnyts'ka oblasna drukarnya, 2014, s. 3.
- Dzyuba I., *Ukrayina pered Sfinksom maybutn'oho*, Kyiv, 2001, 35 c.
- Gadzhiev K. S., *Vvedeniye v geopolitiku*, Moskva: Logos, 2002, 439 s.
- Gorbunin V., *Geopolitika i rossiysko-ukrainskaya voyna: vzaimootnosheniya bez prikras*, Kiyev: NISI, 2014.
- Heopolityka: entsyklopediya*, za red. chl.-kor. NAPN Ukrainy, d-ra filos. nauk, prof. Ye. M. Sulimy, Kyiv: Znannya Ukrainy, 2012, 919 s.
- Herasina L., *Problema vyboru heostrategiyi suchasnoyu Ukrainoyu v heopolitychnomu landshafti svitu*, *Visnyk Natsional'noho universytetu „Yurydychna akademiya imeni Yaroslava Mudroho”*, № 3(26), 2015, s. 210-213.
- Ignat'yeva T. V., *Geopolitika Ukrainy v kategoriyakh i ponyatiyakh: proshloye i sovremennost': ucheb. posobiye*, [dlya studentov vuzov spets. "Politologiya", "Istoriya Ukrainy"], Kamenets-Podol'skiy natsional'nyy un-t im. I. Ogiyenko, 2015, 111 s.
- Kans'kyy V. S., Kans'ka V. V., *Sakroloheohlify*, [v:] *Etnokul'turne landshaftoznavstvo: teoretychni ta prykladni aspekty: materialy I Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi internet-konferentsiyi (z mizhnarodnoyu uchastyu)*, m. Vinnytsya, 28-29 travnya 2018 r., vidp. red. V.M. Volovyk, Vinnytsya, 2018, s. 58.
- Klyuchko D. S., *Heostrategichna dylema Ukrainy: teoretyko-metodolohichnyy analiz ta instyutsional'ni rishennya* [Tekst]: dys... kand. polit. nauk: 23.00.02, Kharkivs'kyy natsional'nyy un-t im. V. N. Karazina, Kharkiv 2005, 203 s.
- Kostenko L., *Humanitarna aura natsiyi, abo defekt holovnoho dzerkala (lektsiya, prochyтана v Natsional'nomu universyteti "Kyievo-Mohylyans'ka akademiya" 1.Khl.1999 r.)*, <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/10273>.

- Kostenko L., *Ukrayina yak zhertva i chynnyk hlobalizatsiyi katastrof*, [v:] *Dvi Rusi*, za zah. red. L. Ivshynoyi, vydannya chetverte, stereotypne, Kyiv: ZAT "Ukrayins'ka pres-hrupa", 2005, 496 c.
- Kul'tura yak natsional'nyy naratyv. Chy mozhe buty uspishnoyu krayina bez CV?* <https://lvbs.com.ua/news/oksana-zabuzhko-krayina-bez-svoyeyi-istoriyi-ne-stane-regionalnym-liderom/>.
- Kul'turna polityka Ukrainy: natsional'na model' u yevropeys'komu konteksti: analit. dop.*, S. I. Zdiuruk, O. M. Lytvynenko, O. P. Rozumna; za red. S. I. Zdiuruka, Kyiv: NISD, 2012, 69 s.
- Kuźniar R., *Droga do wolności. Polityka zagraniczna III Rzeczypospolitej*, Warszawa 2008.
- Kuźniar R., *Geostrategiczne uwarunkowania współzależności Polski i środowiska międzynarodowego*, [w:] *Polska w środowisku międzynarodowym*, red. E. Halizak, M. Tabor, Warszawa 1993.
- Kysel'ov Yu. O., *Pro spivvidnoshennya ponyat' "heohrafiya relihiyi" ta "sakral'na heohrafiya"* [v:] *Heohrafichna osvita i nauka v Ukraini: zb. tez dop. II Mizhnarodnoyi nauk.-prak. konf. (m. Kyiv, 27-28 berezhnya 2003 p.)*, Kyiv: VHL "Obriyi", 2003, s.271-272.
- Lidov A. M., *IYerotopiya. Sozdaniye sakral'nykh prostranstv kak vid tvorchestva i predmet istoricheskogo issledovaniya* [v:] *IYerotopiya. Sozdaniye sakral'nykh prostranstv v Vizantii i Drevney Rusi*, red.-sost. A.M. Lidov. Moskva 2006, s.9-58.
- Lipkan V. A., *Natsional'na bezpeka i natsional'ni interesy Ukrainy*, Kyiv: KNT, 2006, 68 s. (Seriya: Natsional'na i mizhnarodna bezpeka).
- Lipkan V. A., *Natsional'na bezpeka Ukrainy: navch. posib.*, Kyiv: Kondor, 2008, 552 s.
- Lipkan V. A., *Natsional'na bezpeka Ukrainy: normatyvno-pravovi aspekty zabezpechennya: monohrafiya*, Kyiv: Tekst, 2003, 180 s.
- Lipkan V. A., *Osnovy prava natsional'noyi bezpeky*, „Pravo Ukrainy”, 2009, № 1, c. 108–116.
- Lipkan V. A., *Osnovy prava natsional'noy bezopasnosti*, „Publychnoe y chastnoe pravo”, 2009, № 2, s. 34–46.
- Lipkan V. A., *Stratehichni komunikatsiyi: [slovnnyk]*, za zah. red. doktora yurydychnykh nauk V. A. Lipkana, Kyiv: FOP Lipkan O. S., 2016, 416 s.
- Lipkan V. A., *Teoretychni osnovy ta elementy natsional'noyi bezpeky Ukrainy: monohrafiya*, Kyiv: Tekst, 2003, 600 s.
- Lipkan V. A., *Teoriya natsional'noyi bezpeky: pidruchnyk*, Kyiv: KNT, 2009, 631 s.
- Lipkan V., *Anatomiya stratehichnoho myslennya v Ukraini*, Tsenzor. net; https://censor.net.ua/blogs/3155578/anatomiya_suchasnogo_strategchnogo_mislennya_v_ukran.
- Lipkan V., *Interesy derzhavy: intehral'na katehoriya bezpekoznavstva i derzhavoznavstva*, [v:] *Aktual'ni problemy derzhavotvorennya: materialy nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 28 cherv. 2011 r.)*, Kyiv 2011, s. 7–9.
- Mishchenko O., *Sakral'nyy landshaft: zmist i funktsiyi*, „Visnyk Kyiviv'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Heohrafiya”, 1(70)/2018, s. 83-88.
- Morgatskiy V., *Konstruktivnaya geostrategiya Ukrainy v otnoshenii gosudarstv postsovetskogo prostranstva v novykh geopoliticheskikh realiyakh*, „Ekonomicheskaya i sotsial'naya geografiya”, 2019, № 82, s. 34-49.
- Na zasedanii SNBO utverzhdena Strategiya vneshnepoliticheskoy deyatelnosti Ukrainy*, <https://hubs.ua/news/na-zasedanii-snbo-utverzhdena-strategiya-vneshnepoliticheskoy-deyatelnosti-ukrainy-241303.html>.
- Nagornyy C., *Geostrategicheskiye interesy Kitaya i Turtsii v rasshirennoy Chernomorsko-Kaspiyskom bassejnye: 5 geopoliticheskikh vyvodov dlya Ukrainy*, „Vneshniye dela”, 2014, № 1, c. 34-37.

- Okara A., "Kul'turnyy suverenitet" natsiyi v dobu postmodernu, abo yak perekoduvaty "lokal'nu" kul'turu, „Dzerkalo tyzhnya”, № 42–43 (671–672), 10 lystopada 2007.
- Oksana Pakhl'ovs'ka: «V Yevropi na henetychnomu rivni vynykaye spontanna lyubov do narodu, shcho povstav na zakhyst svoeyi svobody», „Den”, <https://day.kyiv.ua/uk/article/top-net/oksanapahlovska-v-yevropi-na-genetychnomu-rivni-vynykaye-spontanna-lyubov-do-narodu>.
- Oksana Pakhl'ovs'ka: dlya kharakterystyky nynishn'oho periodu v istoriyi Ukrainy dostatn'o odnogo slova – «chuma», <https://www.radiosvoboda.org/a/2122120.html>.
- Oksana Zabuzhko: Krayina bez svoeyi istoriyi ne stane rehional'nym liderom, „Ukrayins'ka pravda. Zhyttya”, <https://life.pavda.com.ua/culture/2015/12/12/204689/>.
- Orhanizatsiyini ta pravovi aspekty zabezpechennya bezpeky i stiykosti krytychnoyi infrastruktury. Zelena knyha z pytan' zakhystu krytychnoyi infrastruktury v Ukraini: zb. materialiv mizhnar. ekspert. narod. uporyad. D. S. Biryukov, S. I. Kondratov; za zah. red. O. M. Sukhodoli, Kyiv: NISD, 2015, 176 s.
- Otok S., *Geografia polityczna*, Warszawa 2006; K. Łastawski, *Polska racja stanu po wstąpieniu do Unii Europejskiej*, Warszawa 2009.
- Pakhl'ovs'ka O., *Ave, Europa!* Kyiv: Pul'sary, 2008, 656 s.
- Pivnichnyy potik-2. Pro shcho domovylysya SShA i Nimechchyna: zayavy storin, Liga.net, <https://news.liga.net/ua/world/news/merkel-pozvonila-putinu-govorili-o-minskih-soglasheniyah-i-severnom-potoke-2>.
- Poltorakov A., *Evraziyskiy regionalizm: geostrategiya razvitiya prostranstva SNG*, „Politicheskii menedzhment” 2012, № 3, c. 83-91.
- Potulski J., *Dymitr Milutin i Aleksy Wandam – tradycje rosyjskiej myśli geopolitycznej*, [w:] *Geopolityka Rosji i obszaru postsowieckiego*, red. L. Sykulski, *Strefy Wpływów: seria monograficzna*, 2020, nr 1, Warszawa; Ostrowiec Świętokrzyski, Oficyna Wydawnicza ASPRA, Zona Zero: Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości, s. 246-271.
- Potulski J., *Od geografii „radikalnej” do geopolityki „krytycznej”*, [w:] *Geopolityka*, red. J. Kloczkowski, „Słowniki Społeczne”, 2021, nr 4, Kraków, Akademia Ignatianum w Krakowie, s.39-58.
- Rezyume krayiny: Oksana Zabuzhko pro te, yak ukrajintsyam rozkazaty svitu svoyu story, <https://platforma/magazine/text-sq/re-invent/zabuzhko-oksana/>.
- Rotovs'kyy A., Shtepa Yu., *Ukrayins'ka natsional'na ideya: vid plachu do konstruktyvnoho dialohu. Navishcho potrebna zahal'nonatsional'na ideya Ukrainy?*, „Dzerkalo tyzhnya”, № 34 (613), 9 veresnya 2006.
- Ryabchuk M., „U lizhku zi slonom”, abo kolonial'na spadshchyna i postkolonial'na spadkovist', „Dzerkalo tyzhnya”, https://zn.ua/ukr/ART/u_lizhku_zi_slonom,_abo_kolonialna_spadschina_i_postkolonialna_spadkovist.html.
- Sakral'ni landshafty v Ukraini, <https://uk.freejournal.org/1592654/1/sakralniy-landshaft.html>.
- Salizhenko A., *Geopoliticheskoye pereput'ye i ukrainskaya geostrategiya*, „Put' pobedy”, 2012, 29 fevr. (№ 9), c. 4-5.
- Shevchuk A. V., *Kitay mezhdru SShA i Rossiyey: geostrategicheskiye otnosheniya*, Nikolayev: Firma «Ilion», 2008, 447 s.;
- Shevchuk L.T., *Sakral'na heohrafiya: Navch. Posibnyk*, L'viv: Svit, 1999, 160 s.
- Stat'ya Vladimira Putina "Ob istoricheskom edinstve russkikh i ukrainsev", <https://rg.ru/2021/07/12/statia-vladimira-putina-ob-istoricheskom-edinstve-russkikh-i-ukraincev.html>.

- Strategii rozvitku Ukraini: vikliki chasu ta vibir: nauk. dop.*, Kiiv: NISD, 1994, vip. № 22, 178 s.
- Sukhodolya O. M., *Enerhetychna zbroya u heopolitychniy stratehiji Rosiji: analit. dop.*, Nats. in-t strateg. doslidzh.; Tsentri bezpek. doslidzh., Kyiv: NISD, 2020, 127 s. (seriya "Natsional'na bezpeka").
- Sukhodolya O. M., *Zakhyst krytychnoyi infrastruktury v umovakh hibrydnoyi viyny: problemy ta priorytet derzhavnoyi polityky Ukrainy*, „Stratehichni priorytety”, 2016, № (3) 40, s. 62–76.
- Sukhodolya O. M., *Zakhyst krytychnoyi infrastruktury: suchasni vyklyky ta priorytetni zavdannya sektoru bezpeky*, „Naukovyy chasopys Akademiyi natsional'noyi bezpeky”, 2017, № 1–2 (13–14), c. 50–80.
- Sukhodolya O. M., *Zakonodavche zabezpechennya ta mekhanizmy upravlinnya u sferi enerhetychnoyi bezpeky Ukrainy*, „Stratehichni priorytety” 2019, № 2 (50), s. 13–26.
- Sukhodolya O., *«Enerhetychna zbroya» v umovakh hibrydnoyi viyny*, [v:] *Svitova hibrydna viyna: ukraïns'kyi front*, za red. V. P. Horbulina, Kyiv: NISD, 2017, 496 s.
- Sulek M., Ł. Kiczma, *National Power Rankings of Countries 2020*, Powermetric Research Network, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warsaw 2020.
- Sulek M., Ł. Kiczma, *Potęga państw 2020. Rankingi potęgometryczne*, Powermetric Research Network, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2020.
- Świder K., *Geopolityczne imperatywy polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Geopolityka Rosji i obszaru postsowieckiego*, red. L. Sykulski, Wydawnictwo Zona Zero – Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR – Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim, Warszawa 2020, seria monograficzna: *Strefy Wpływow*, t. 1, s. 34–55.
- Sykulski L., *Geopolityka Polski. Strefy wpływów*, tom 2, Wydawnictwo: Zona Zero, 2021, 425 s.
- Sykulski L., *Geopolityka Rosji i obszaru postsowieckiego. Strefy wpływów*, tom 1. Wydawnictwo: Zona Zero. 2020. s. 552.
- Szczerski K., *Polska polityka europejska – współczesne zadania*, [w:] *Polska w Europie policentrycznej. Dziedzictwo kulturowe i polityka rozwoju*, red. A. Waśko, Kraków 2010.
- Telenyk S. S., *Derzhavna systema zakhystu krytychnoyi infrastruktury Ukrainy: kontseptual'ni zasady administratyvno-pravovoho rehulyuvannya: monohrafiya*, Odesa: Vydavnychyy dim «Hel'vetyka», 2020, 602 s.
- Telenyk S. S., *Dosvid pravovoho rehulyuvannya systemy zakhystu krytychnoyi infrastruktury v SSHa*, „Naukovyy visnyk Natsional'noyi akademiyi vnutrishnikh sprav”, 2018, № 2(107), s. 358–370.
- Telenyk S. S., *Krytychna infrastruktura yak ob'jekt administratyvno-pravovoho rehulyuvannya*, „Yurydychnyy chasopys Natsional'noyi akademiyi vnutrishnikh sprav”, 2018, № 1(15), s. 179–188.
- Telenyk S. S., *Pravova pryroda shchorichnykh Poslan' Prezydenta Ukrainy*, „Prykarpats'kyi yurydychnyy visnyk”, 2017, № 1, t. 4, s. 243–249.
- Telenyk S., *Administratyvno-pravovi osnovy skryninhu investytsiy v ob'ekty krytychnoyi infrastruktury*, „Pidpryyemnytstvo, gospodarstvo i pravo”, 2019, № 9, s. 135–141.
- Turpak N., *Geostrategicheskiye idei Vladimira Vernadskogo*, „Ukraina v mirovoy istorii”, 2014, № 1, s. 123–143.
- Wendt J., *Geostrategiczne uwarunkowania położenia Polski*, „Wojsko i wychowanie”, 1999, nr 4, s. 42–49.
- Yermenchuk O. P., *Osnovni pidkhody do orhanizatsiyi zakhystu krytychnoyi infrastruktury v krayinakh Yevropy: dosvid dlya Ukrainy: monohrafiya*, Dnipro: Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, 2018, 180 s.
- Zabuzhko O., *Krayina bez svoyeyi istoriyi ne stane rehional'nym liderom*, „Ukrayins'ka pravda. Zhyttya”, <http://life.ppravda.com.ua/culture/2015/12/12/204689/>.

Zabuzhko O., *Na porozi humanitarnoyi katastrofy. Kul'turna polityka i derzhavna nezalezhnist'*, „Dzerkalo tyzhnya”, № 47 (575), 3 hrudnya 2005.

Zubko H. Yu., *Ponyattya ta zmist stratehichnykh ob'yektiv infrastruktury*, „Visegrad Journal on Human Rights”, 2020, № 2, vol. 1, c. 104–115.

Zubko H. Yu., *Shostyy tekhnolohichnyy uklad: infrastruktorno-pravovyy aspekt*, „Pidpryyemnytstvo, gospodarstvo i pravo”, 2019, № 11, c. 218–229.

Zubko H. Yu., *Zhytlyevo vazhlyva infrastruktura: pidkhody do rozuminnya novoho kontseptu*, „Visegrad Journal on Human Rights”, 2019, № 4, vol. 3, c. 83–89.